

Essays on Turkish Linguistics

Proceedings of the 14th International Conference
on Turkish Linguistics, August 6–8, 2008

Edited by Sıla Ay, Özgür Aydın,
İclâl Ergenç, Seda Gökmen, Selçuk İşsever,
and Dilek Peçenek

2009

Harrassowitz Verlag · Wiesbaden

ISSN 0177-4743
ISBN 978-3-447-06059-2

Contents

Preface	ix
PHONOLOGY & PHONETICS	
Müzeyyen Çiyiltepe, Pınar Bekar, İclâl Ergenç Changing formant values: synthesis of four regions of Turkey	3
Müzeyyen Çiyiltepe, Mehmet Sami Orberk How different recording methods affect forensic speaker identification: a formant-based, comparative study	11
Marcel Erdal Stress and the Turkish adverb	17
Kumiko Sato The relation between prosody and focus in yes/no question of Turkish	23
MORPHOLOGY	
Yeşim Aksan, Mustafa Aksan A typology of pluractional forms in Turkish	33
Özlem Çetinoğlu, Miriam Butt, Kemal Oflazer Mono/bi-clausality of Turkish causatives	43
Aydın Özbek, Yuu Kuribayashi Covert causee structures in Turkish	53
Hatice Sofu, Aslı Altan Partial reduplication: revisited	63
Deniz Tat, Gregory Key Turkish unaccusatives and causative morphology	73
SYNTAX & SEMANTICS	
Z. Ceyda Arslan Kechriotis Referentiality in Turkish: NP/DP	83
Özgür Aydın Agreement with partitive quantifiers in Turkish	93
Selçuk İşsever A syntactic account of <i>wh</i> -in-situ in Turkish	103
Volha Kharytonava Nominal compounds and possessive constructions in Turkish	113

Aysun Kunduracı	
Syntax and semantics on control in Turkish	121
Umut Özge	
Linear order, focus and pronominal binding in Turkish	131
Süleyman Ulutaş	
Feature inheritance and subject Case in Turkish	141
Hitay Yüksek	
Reciprocals	151
Elif Arıca Akkök	
The effect of semantic and cognitive properties of Turkish idioms on the predictability of their meanings	157
Sevgi Sevim Çıkrıkçı	
Türkçede boyut sıfatlarının sözlükte temsil edilen eşdizimsel görünümleri	167
Demet Gül	
Semantics of Turkish evidential <i>-(I)mış</i>	177
Pınar İbe Akcan	
The agent as a metaconcept in Turkish	187
Dilek Peçenek	
The role of familiarity and semantic analyzability in children's, adolescents' and adults' understanding of idioms	197
Aygül Uçar	
Anlambilimsel bağlantılılık: Türkçe eylemlerde çokanlamlılık ile eşadlılığın ayrımı	207
PRAGMATICS & DISCOURSE	
Nuray Alagözlü	
A relevance-theoretic analysis of the pragmatic marker <i>şimdi</i> 'now' in Turkish political argumentative dialogues	219
Başak Alango	
<i>Ya</i> 'nın sözcenin düzenlenişindeki rolü 2 (<i>bu ya</i>)	227
Yasemin Bayyurt	
Roles and identities in Turkish TV talk shows	237
Sevgi Çalışır Zenci	
Türkçe bilimsel metinlerde olumsuzluğun işlevleri	247
Gamze Cilbir, Nevin Şahin	
Güncel politik gelişmelerle ilgili koştur metinlerde politik ideolojiler ve dil algısı üzerine bir inceleme	257

Hatice Çubukçu Exploring our own voice in academic conferences: construction of <i>academic</i> identity through language	267
Çiler Hatipoğlu Level of imposition and explicit electronic apologies	277
Özgün Koşaner, Lütfiye Oktar Olay-durumları ve üye yapısı: Türkçede yükleme.....	287
Ayşe Nur Tekmen Japoncada <i>hai</i> sözcüğü ve Türkçe	297
Deniz Zeyrek, Ümit Deniz Turan, Cem Bozşahin The role of annotation in understanding discourse	303
LANGUAGE ACQUISITION	
Funda Acarlar, Ayhan Aksu-Koç, Aylin C. Küntay, İlknur Maviş, Hatice Sofu, Seyhun Topbaş, Figen Turan Adapting MB-CDI to Turkish: the first phase	313
Tayyibe Eken, Seda Gökmen Turkish children's usages of communicative intentions.....	321
Mine Nakipoğlu, Neslihan Yumrutaş Acquisition of clitics	331
Duygu Özge, Theodoros Marinis, Deniz Zeyrek Comprehension of subject and object relative clauses in monolingual Turkish children	341
Hatice Sofu, N. Feyza Altınkamaş Türkay Acquisition of Turkish adjectives in children's early lexicon	351
TURKIC & LANGUAGE CONTACT	
Mehmet-Ali Akıncı, Carol Pfaff, Meral Dollnick Orthographic and morphological aspects of written Turkish in France, Germany and Turkey	363
Süer Eker Türkçe-Farsça ilişkilerine ses, biçim ve tümcebilgisi düzeylerinde eşzamanlı genel bir bakış	373
Mine Güven On the use of <i>kendi-</i> in verb focus sentences in Cypriot Turkish	383
Tooru Hayasi Nativization in the phonology of Chinese loanwords into Modern Uyghur	393

Hasan Kaili, Vassilios Spyropoulos, Marianthi Georgalidou, Aytaç Çeltek Causative constructions in the Turkish variety of the bilingual Muslim community of Rhodes: a preliminary research	403
Yuu Kuribayashi Contact induced changes in southwestern Turkic –emergence of analytic strategy for modals–	413
Irina Nevskaya Inclusive and exclusive forms in the Turkic imperative paradigms	421
Elisabetta Ragagnin The word class “adverb” in Sayan Turkic.....	431
 APPLIED LINGUISTICS	
Sıla Ay Academic reading strategies and metacognitive awareness of university students	441
Abdurrahman Kilimci A web-driven semantico-syntactic analysis of the Turkish polysemous posposition <i>kadar</i>	451
N. Engin Uzun Distance Turkish Test (UTS): internet-based test of Turkish as a foreign language	459
Author index	469

Preface

The International Conference on Turkish Linguistics (ICTL) is a leading platform for scholars to share and discuss recent studies on Turkish and Turkic languages. The first ICTL was held at the University of California at Berkeley in 1982 and since then has been held biennially by a number of well-respected universities with a Turkish university hosting every other conference: İstanbul, Turkey (1984); Tilburg, The Netherlands (1986); Ankara, Turkey (1988); London, Great Britain (1990); Eskişehir, Turkey (1992); Mainz, Germany (1994); Ankara, Turkey (1996); Oxford, Great Britain (1998); İstanbul, Turkey (2000); Gazimagusa, Cyprus (2002); İzmir, Turkey (2004) and Uppsala, Sweden (2006).

At the Uppsala conference in 2006, it was decided that the 14th Conference would be held by Bilgi University in Turkey. A year later, however, Bilgi University announced that they would, in fact, be unable to host the conference. This was an unprecedented event in the history of the ICTL.

Given the important contribution the ICTL makes to Turkish linguistics, we, the Ankara University Linguistics Department, decided to step in and organize the 14th ICTL, well aware of how little time remained for preparation.

After a very intense and tiring year, keeping us busy with collecting the abstracts, organizing the reviewing and selection process, finding financial support, and doing all the paper work, the 14th International Conference on Turkish Linguistics was held at Ankara University's Antalya-Side recreation center where we did our best to make the conference both a success and a happy environment for our guests. We owe a great deal to the reviewers, the assistants of the organizing committee consisting of the research assistants and a team of enthusiastic students of the linguistics department, as well as the audience for their immense help and support making the conference possible.

During the course of organizing the conference, we had announced that Harrassowitz Verlag would be publishing the present volume. You are now, we are happy to say, holding that book in your hands. Within you will find the 49 papers which were presented orally and delivered to us as full text. Each of them makes, we believe, an invaluable contribution to the field of Turkish linguistics in discussing a great variety of issues related to phonology and phonetics, morphology, syntax and semantics, pragmatics and discourse, language acquisition, Turkic and language contact, and applied linguistics, as we have grouped them in this volume.

As the organizing committee, we would like to express our thanks to all the institutions and primarily to administration of Ankara University for the invaluable contribution they made to the organization of the conference.

We would like to express our special thanks to TÜBİTAK, the Scientific and Technological Research Council of Turkey, for their generous support to the publication of this book.

İclâl Ergenç

March 2009

Türkiye’de ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde okutulan tarih metinlerinde sınıf düzeyi beklentilerinin saptanması

Bilge Türkkan, Semiramis Yağcıoğlu

Dokuz Eylül Üniversitesi

1. Giriş

Okullarda okutulan tarih metinleri üzerine yapılan çalışmalar bu metinlerin önemli eksiklikleri olduğunu saptamış ve genellikle metinlerde sunulan konuya ilişkin açık ve bütüncül açıklamalardan yoksun olduklarını bulmuşlardır. Ayrıca bu alanda yapılan çalışmaların bulgularında okullarda sınıf düzeyine uygun ders materyalleri kullanılmadığı dolayısıyla da beklenen eğitimsel hedeflere ulaşmada zorluklar yaşandığı ortaya çıkmaktadır (Schleppegrell ve Achugar, 2003, ss. 21-22). Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı da İlköğretim ve Ortaöğretim düzeyinde okutulan tarih metinlerindeki adlaştırma olgusunun tarih metinlerinin sınıf düzeylerini belirlemede bir ölçüt olarak işleyip işlemediğini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, çalışmamız “Türkçe tarih metinlerinde yeğlenen sözbilimsel kiplerin dilsel yapılanmalarının sınıf düzeyi beklentilerini ne ölçüde karşılamaktadır?” sorusuna yanıt arayacaktır. Bu araştırma sorusunu yanıtlayabilmek amacıyla, İlköğretim ve Ortaöğretim düzeyinde okutulan tarih metinlerinden oluşan bütüncü, Halliday’in önerdiği ve çalışmamızın kuramsal çerçevesini oluşturan Dizgeci İşlevsel Dilbilgisi Modeli (Halliday, 1985) çerçevesinde çözümlenecektir.

2. Tarih söyleminin sözbilimsel kipleri

Coffin (1997), tarih söyleminin tarihsel gerçekliği kurgulayan ve biçimlendiren iki sözbilimsel kipten oluştuğunu ileri sürmektedir:

- (i) Anlatı
- (ii) Savlama.

Dış dünyada dizimsel olarak düzenlenmiş nedensel ilişkilerin dil aracılığıyla kodlanması olarak tanımlanan (Onega ve Landa, 1996) Anlatı kipi, tarihsel olguları kaydetmenin yanı sıra, yeni bilgi üretimini de sağlamaktadır. Ayrıca bu kip, yapısal olarak dış zamanı temel alır ve insan Kılıcılığını ön plana çıkarır. Oysa geçmiş olayları, insan Kılıcılar üzerine odaklanmak yerine karmaşık siyasi, ekonomik ve toplumsal süreçler içinde ele alan Savlama kipi (Burke, 1991, s. 235), yorumlamaya dayalıdır ve insan Kılıcılığını örtükleştirerek süreçleri önceler. Bu iki sözbilimsel kip de kendi içinde sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırmaya göre, Kaydedici türler olarak tanımlanan Otobiyoğrafik, Biyoğrafik, Öyküleme ve Nedenleme metin tipleri Anlatı kipinin yapısal özelliklerini taşıırken; Açıklama, Tartışma, Karşı Sav gibi metin tipleri, Savlama kipinin yorumlama özelliğini paylaşır (Coffin, 1997). Coffin (2006, s. 423), tarih ders kitaplarında

düzey arttıkça adlaştırma yapılarının da arttığını ve adlaştırmanın Savlama türlerinin ortak özelliği haline geldiğini ileri sürmektedir. Bu saptamadan hareketle, bu çalışmada da İlköğretim düzeyinde okutulan tarih metinlerinde İlköğretim 6. sınıftan Ortaöğretim sınıflarına doğru adlaştırma oranlarında bir artış sergilenip sergilenmediği; buna bağlı olarak da bu metinlerde yeğlenen sözbilimsel kipin sınıf beklentileri düzeyiyle ne ölçüde örtüştüğü tartışılacaktır.

3. Dilbilgisel eğretilere olarak adlaştırma

Dili, dünyaya ilişkin deneyimlerimizi yapılandırmanın bir aracı olarak kabul eden Halliday, dilbilgisinin bu deneyimlerin yapıyı bozarak ve yeniden yapılandırmasını da gerçekleştirebileceğini ileri sürmektedir (1998, s. 190). Dilbilgisinin yeniden yapılandırma süreçleri içinde en çok başvurulan süreç *adlaştırma*dır.

Halliday'e göre, anlamlar ve onları sözcükleştirme biçimlerimizin, ilk önce kültürümüzde evrimleşen ve yazdığımız metinlerde kendilerini gösteren belirtsiz biçimleri söz konusudur (Martin, 1999). Bu belirtsiz ilişkilerin başlıcaları, şunlardır:

- Adlar katılımcıları kodlar
- Eylemler süreçleri kodlar
- Sıfatlar nitelikleri kodlar
- Bağlaçlar mantıksal ilişkileri kodlar

Oysa anlamlar ve sözcükleştirmeleri, her zaman bu şekilde işlememektedir. Halliday (1985, 1994), bu belirtili kodlamaları Dilbilgisel Eğretilere olarak adlandırmaktadır. Çünkü bu birimleri anlamlandırabilmek için iki aşamalı bir okuma yapmak gerekmektedir. İlk olarak söz konusu birimin gerçek dilbilgisel ulamı çerçevesinde sözcüksel anlamı okunmakta, daha sonra da esas olarak kodlanan 'altta yatan anlam' temsili olarak okunmaktadır. Aşağıda anlamların yukarıda belirtilen belirtsiz biçimlerin belirtili kodlamaları verilmiştir:

- Adlar süreçleri kodlar
- Adlar nitelikleri kodlar
- Adlar mantıksal ilişkileri kodlar

4. Kuramsal çerçeve

Tarih metinlerinde yeğlenen sözbilimsel kipin Coffin (2000) ve Schleppegrell ve Achugar'ın (2003) belirlediği sınıf düzeyi beklentilerini ne ölçüde karşıladığını saptayabilmek için temel ölçüt olarak kabul ettiğimiz Adlaştırma yapılarının bu metinlerdeki dağılımını ve işlevini inceleyebilmek için dili bir dizge olarak gören ve bu dizgenin farklı kültürel ve toplumsal bağlamlardaki işleyişini ortaya koymaya çalışan 'Dizgeci İşlevsel Dilbilgisi Modeli' (Eggins, 1994; Halliday, 1985, 1994; Hasan, 1996; Martin, 1992; Matthiessen, 1996) kuramsal çerçeve olarak belirlenmiştir.

Tarih söyleminin olaylar ve bu olayları gerçekleştiren katılımcılar ve bunlara eşlik eden koşullarla kurgulandığı saptamasından hareketle, çalışmamızın örneklemini oluşturan tarih metinleri, Dizgeci İşlevsel Dilbilgisi'nde yer alan ve dünyaya ilişkin deneyimlerimizin dilsel kodlanma araçları olan *süreç*, *katılımcı* ve *koşulları* içeren Geçişlilik Dizgesi

temelinde çözümlenecektir. Örneklemimizde yer alan metinler üzerinde yapılacak Geçişlilik Çözümlemesi aşağıdaki üç bileşeni göz önünde bulunduracaktır.

4.1 Süreçler

Öyküyü tarih metnine dönüştürme sürecinde hareketlerin eylemlerden adlara aktarılması beklenir ve hareketler insan katılımcıların yerini alırlar. Bu yer değiştirme sürecinde en sık başvurulan dilsel araç ise, adlaştırmalardır. Yani, adlaştırmalar aracılığıyla süreçler, hareketler Şey'lere dönüşür ve Şey'lere özgü tüm özelliklere sahip olurlar; yani, niceleyebilir, niteleyebilir, sınıflama yapabilir, Kılış gerçekleştirebilir ve Kılışlardan etkilenebilir, neden olabilir, Niteliklere sahip olabilir ve diğer Şey'lerle karşılaştırılabilirler (Eggins, Wignell ve Martin 1993, s. 78).

- (1) Bu görüşmeler sonunda iki taraf *Medineye göçün uygun ortam sağlanıncaya kadar ertelenmesini* kabul etti.

Örnek (1)'de, *Medineye göçün ertelenmesi* biçiminde kodlanan bir hareket Şey'e dönüştürülmüş; bu suretle *kabul et-* eyleminin Nesnesi konumuna getirilmiştir.

4.2 Süreçte yer alan insan ve nesneler

Tarih teknolojisinin yani tarihi soyutlayarak öykülemekten uzaklaştırma sürecinin ilk basamağı olan katılımcıları ve bu katılımcıların sözbilimsel kip değıştikçe ne gibi değışiklikler sergilediğini görebilmek için Eggins, Wignell ve Martin'in (1993) çalışmalarında kullandıkları, ancak bir ölçek üzerinde göstermedikleri ölçütler kullanılacaktır. Eggins, Wignell ve Martin (1993) çalışmalarında yaptıkları çözümlemelerde katılımcıları incelerken bu katılımcıların sözbilimsel kip ölçeğinin iki ucunda yer alan Anlatı ve Savlama metinlerinde farklılıklar sergilediklerini ileri sürmüşleridir. Bu çalışmada da çözümlemelerimizi yaparken yardımcı olması için Eggins, Wignell ve Martin'in (1993) kullandığı ölçütler bağlamında Anlatı sözbilimsel kipinin göstergeleri olarak kabul edilen İnsan-Özgöl ve İnsan-Genel; Savlama kipinin göstergesi olarak da Adlaştırmalarla kodlanan katılımcıların örneklemimizi oluşturan metinlerdeki dağılımı temel alınmıştır.

- (2) Çanakkale savaşındaki başarılarından dolayı *önce* albaylığa *daha sonra da* generalliğe yükseltilen *Mustafa Kemal Paşa* doğu cephesine atandı.

Örnek (2)'de *atanma* sürecinden etkilenen katılımcı +İnsan ve + Özgöl özelliği taşıyan dolayısıyla da İnsan-Özgöl olarak kodlanan *Mustafa Kemal Paşa* AÖ'dir.

4.3 Sürece eşlik eden koşullar

Birbirleriyle zamansal ya da nedensel olarak ilişkilendirilebilen etkinlikler, Halliday'in (1985) terimiyle koşullar, göz önünde bulundurulduğunda, tarih teknolojisi açısından, tarihi salt öykülemekten uzaklaştırmak için süreçler arasındaki zamansal diziliş bağlarının değıştirilmesi gerekmektedir. Bunu sağlamak için iki tarihi olay arasındaki zamansal ilişki *önce ve sonra* gibi zaman belirteçleri yerine belli bir dönemi adlandıran *1940'lı yılların*

başında gibi ifadelerle ya da belli bir katılımcıya doğal yaşam döngüsü sağlayan *Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında...* gibi zaman bildiren ifadelerle kullanılır.

(3) *Çanakkale savaşı döneminde*, Mustafa Kemal Paşa doğu cephesine atandı.

Örnek (2)'de zamanda sıralılığı kodlayan *önce* ve *sonra* zaman belirteçlerinin yerini örnek (3)'te italikle kodlanan bir dönem adı almıştır. Dolayısıyla örnek (2)'de sergilenen zamanda sıralılık yerini zamanda bir dönem içinde yerleşime bırakmıştır.

Çalışmanın örneklemini olarak seçilen tarih metinleri yukarıda sıralanan üç bileşen temelinde çözümlenecek, bu yolla metinlerdeki adlaştırma yapılarının dağılımıyla sınıf düzeyi beklentilerinin örtüşüp örtüşmediği sorgulanacaktır.

5. Örneklemin oluşturulması

Bu çalışmanın bütüncesi, Türkiye'de İlköğretim ve Ortaöğretim düzeyinde okutulan Sosyal Bilgiler ve T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarından oluşmaktadır. Bütüncemizi aşağıda Tablo (1) üzerinde gösterelim:

Tablo 1. Çalışmanın bütüncesi

Kitabın adı	Yazarı	Yayın tarihi	Yayınevi
<i>Lise 1 Tarih</i>	Mehmet Maden Mustafa Kablan Akın Sever	2006	M.E.B.
<i>Lise 2 Tarih</i>	Kazım Yaşar Koprman, Bahaeddin Yedi yıldız, H. Yavuz Ercan, Özer Ergenç, Reşat Genç, Özkan İzgi, Rıfat Önsoy	2004	M.E.B.
<i>Lise 3 T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük</i>	Ahmet Mumcu Mükerrem K. Su	2004	M.E.B.
<i>İlköğretim Sosyal Bilgiler 6</i>	Doç. Dr. Enver Aydın Kolukısa Araş. Gör. Halil Tokcan Araş. Gör. Bülent Akbaba	2006	A Yayınları
<i>İlköğretim Sosyal Bilgiler 7</i>	Mecit Mümin Polat, Niyazi Kaya, Miyase Koyuncu, Adem Özcan	2007	M.E.B.
<i>Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8</i>	Yard. Doç. Dr. Nuri Yavuz	2007	Prizma Yayıncılık

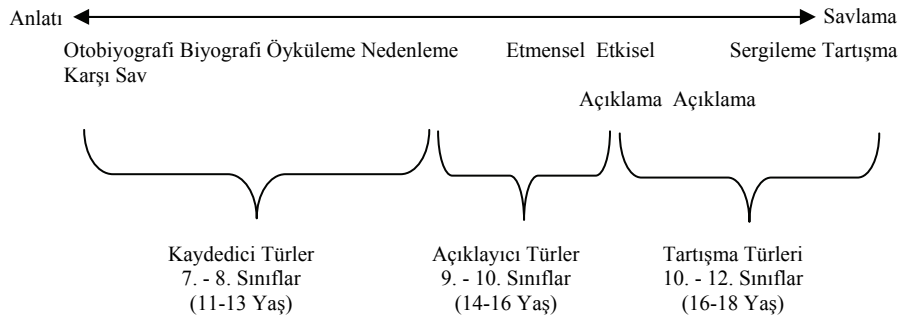
Tablo (1)'de verilen bütünceden rastlantısal olarak seçilen ve örnekleminizi oluşturan tarih metinlerinin tümce sayıları her sınıf için ortalama 300 olarak belirlenmiştir. Yani, İlköğretim 6. 7. 8. 9. 10. ve 11. sınıfların her birinden ortalama 300 tümcelik toplamda 1800 tümcelik bir örneklem oluşturulmuştur.

Çalışmamızın bu bölümünde bütüncemizi ve bütüncemizden seçtiğimiz örnekleminizi tanıttıktan sonra, örnekleminizi oluşturan İlköğretim ve Ortaöğretim düzeyinde okutulan tarih metinlerinin çözümlemelerinden elde edilen bulguları yorumlamaya geçebiliriz.

6. Bulgular ve tartışma

Çalışmamızın araştırma sorusu olan “Türkçe tarih metinlerinde yeğlenen sözbilimsel kiplerin dilsel yapılanmalarının sınıf düzeyi beklentilerini ne ölçüde karşılamaktadır?” sorusunu, Coffin (2000, 2004, 2006), Schleppegrell (2004) ve Eggins, Wignell ve Martin’in (1993) İlköğretim düzeyinden Ortaöğretim düzeyine doğru alt sınıflardan üst sınıflara gidildikçe, adlaştırma kullanımının sıklaştığı, dolayısıyla da soyutlamanın arttığı; metinlerde düzenleyici ilke olarak da zamanda sıralılığın yerini zamanda yerleşime bıraktığı belirlemelerinden yola çıkarak yanıtlamaya çalışacağız. Coffin (2000, 2004, 2006), sınıf düzeyi beklentileri için aşağıdaki gibi bir ölçek sunmaktadır.

Şekil 1. Tarih söyleminin sözbilimsel kipleri ve sınıf düzeyi beklentileri arasındaki ilişki

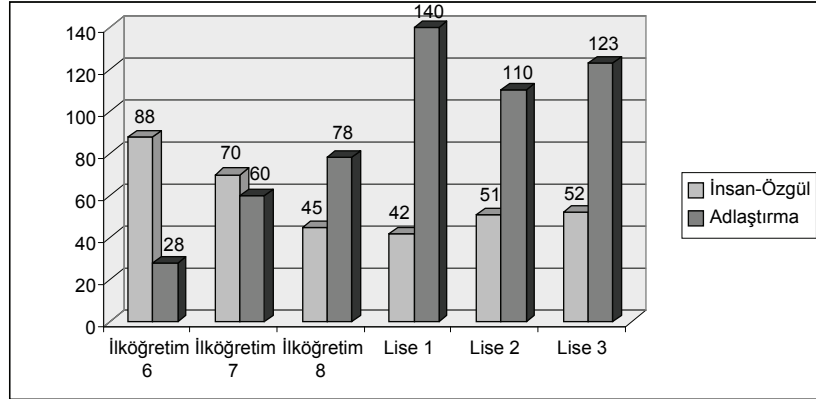
Şekil (1)'de görüldüğü gibi, tarih söyleminin sözbilimsel kipleri olan Anlatı ve Savlama kipleri ölçeğin iki ucunda yer almaktadır. Anlatı kipine yakın olan uçta 7. ve 8. sınıflarda, yani 11-13 yaşları arasında görülmesi beklenen Kaydedici türler (Otobiyografi, Biyografi, Öyküleme, Nedenleme) yer alırken; Savlama kipine yakın olan uçta 10.-12. sınıflarda, yani 16-18 yaşları arasında görülmesi beklenen ve Tartışma türleri olarak adlandırılan Sergileme, Tartışma ve Karşı Sav metin tipleri konumlanmıştır. Ölçeğin tam ortasında yer alan ve iki sözbilimsel kipin özelliklerini barındıran Açıklayıcı türlerin ise, 9.ve 10.sınıflarda, yani 14-16 yaş arasında görülmesi beklenmektedir.

Coffin'in bu ölçeğine benzer bir ölçeği çalışmamız kapsamında oluşturabilmek için öncelikle tarih teknolojisinin üç bileşenini, yani *Katılımcılar*, *Süreçler* ve *Etkinlikleri* çalışmamızın ilk araştırma sorusuna ilişkin elde edilen veriler çerçevesinde sınıf düzeylerine göre karşılaştırmak yararlı olacaktır.

6.1 Türkçe tarih söyleminde katılımcıların sınıf düzeylerine göre dağılımı

Bu çalışmanın örneklemini oluşturan ve Türkiye'de İlköğretim ve Ortaöğretim düzeyinde okutulan tarih metinlerinde katılımcıların sınıf düzeylerine göre dağılımı aşağıda Grafik (1)'de sunulmuştur. Burada belirtmemiz gereken bir nokta, bu grafiği oluştururken Eggins, Wignell ve Martin'in (1993) saptadığı katılımcı türlerinden yalnızca İnsan-Özgül ve Adlaştırmalarla kodlanan katılımcıların göz önünde bulundurulduğudur. Bunun nedeni, İnsan-Özgül katılımcıların Anlatı sözbilimsel kipini temsil ederken, Adlaştırmayla kodlanan katılımcıların Savlama sözbilimsel kipinin temsili olmalarıdır.

Grafik 1. Türkçe tarih söyleminde katılımcıların sınıf düzeylerine göre dağılımı

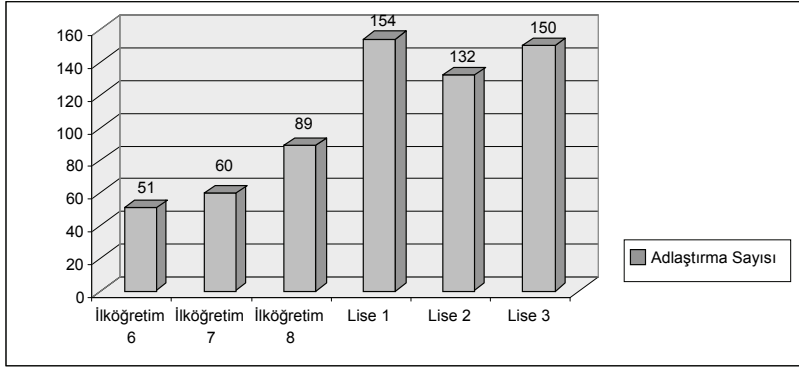
Grafik (1)'de görüldüğü gibi, örneklemimizi oluşturan tarih metinlerinde, Coffin (1997, 2000) ve Eggins, Wignell ve Martin'e (1993) göre, Anlatı sözbilimsel kipinin en baskın özelliklerinden biri olan İnsan-Özgül katılımcıların sınıf düzeyi arttıkça, yani İlköğretim 6. sınıftan Lise 3. sınıfa doğru gidildikçe azaldığı (İlköğretim 6. sınıfta toplam 80 İnsan-Özgül katılımcı; Lise 3. sınıfta toplam 52 İnsan-Özgül katılımcı) saptanmıştır. Buna karşın, Adlaştırma ile kodlanan katılımcılar, İlköğretim 6. sınıftan Lise 3. sınıfa doğru gidildikçe artmaktadır. İlköğretim 6. sınıfta adlaştırmalarla kodlanan katılımcıların sayısı 20 iken; Lise 3. sınıfta bu sayı 123'e çıkmıştır. Bu da, bize alt sınıflardan üst sınıflara doğru gidildikçe incelenen metinlerde Anlatı sözbilimsel kipinin insan katılımcı özelliğinden uzaklaşarak soyutlamanın ön plana çıktığını, yani metinlerin Savlama sözbilimsel kipinin soyut katılımcı özelliklerini taşımaya başladıklarını göstermektedir. Katılımcılar boyutunda, Türkiye'de İlköğretim ve Ortaöğretim düzeyinde okutulan tarih metinlerinde giderek azalan somut, insan özellikli katılımcılara karşın, giderek artan soyut özellikli katılımcıların yer alması bize İlköğretim düzeyinde sınıf beklentilerinin Anlatı sözbilimsel kipinin temel özelliği olan insan katılımcıların kullanımı; buna karşın Ortaöğretim düzeyinde Savlama sözbilimsel kipinin temel özelliği olan soyut katılımcıların kullanımı yönünde geliştiğini göstermektedir.

Örneklemimizi oluşturan ve Türkiye'de İlköğretim ve Ortaöğretim düzeyinde okutulan tarih metinlerinin sınıf düzeyi beklentilerini, katılımcılar bağlamında değerlendirdikten sonra, bir sonraki bölümde söz konusu beklentileri süreç bileşeni bağlamında tartışacağız.

6.2 Türkçe tarih söyleminde süreçlerin sınıf düzeylerine göre dağılımı

Bir önceki bölümde örneklemimizi oluşturan tarih metinlerinde sergilenen katılımcı dağılımları sözbilimsel kip bağlamında sınıf düzeylerine göre yorumlandıktan sonra, bu bölümde tarih teknolojisinin bir diğer bileşeni olan süreçlerin (adlaştırmaların) dağılımı yine sınıf düzeylerine göre tartışılacaktır:

Grafik 2. Türkçe tarih söyleminde süreçlerin sınıf düzeylerine göre dağılımı

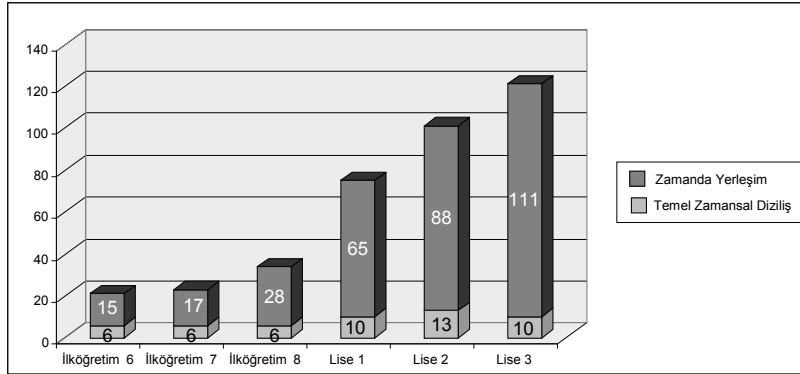

Grafik (2)'de, örneklemimizi oluşturan metinlerde saptanan adlaştırma oranları, sınıf düzeylerine göre verilmiştir. Yukarıda Grafikte sunulan adlaştırma oranları, istatistiksel olarak uygulanan anlamlılık testi çerçevesinde değerlendirildiğinde, İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda adlaştırma sayılarının arttığı (51; 60; 89) görülse de, bu artış istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Dolayısıyla, çalışmamızın örnekleminde yer alan İlköğretim düzeyinde okutulan tarih metinlerinde Adlaştırmanın gelişimsel bir artış sergilemediği ve Coffin'in (1997, 2000, 2004) 'alt sınıflardan üst sınıflara doğru gidildikçe, adlaştırma oranlarının dolayısıyla da soyutlamanın arttığı' belirlemesiyle örtüşmediği saptanmıştır. Ancak örneklemimizi oluşturan ve Ortaöğretim düzeyinde okutulan tarih metinlerinden elde edilen adlaştırma oranları (154; 132; 150) istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Yani, İlköğretim düzeyinde geçmişteki olaylar öyküleme yoluyla aktarılırken, üst sınıflara doğru gidildikçe olaylar ve hareketlerin Şey'leştirilmesi bir başka deyişle soyutlanması yoluyla öykülemenin tarihe dönüştürülme sürecinin işlediği görülmektedir. Bu bulguyu, tarih söyleminin sözbilimsel kipler ve sınıf beklentileri açısından ele alırsak, örneklemimizde yer alan ve İlköğretim düzeyinde okutulan tarih metinlerinde İnsan Kılıcılar tarafından gerçekleştirilen olaylar ve hareketler somut olarak kurgulanması beklenirken, Ortaöğretim düzeyinde okutulan tarih metinlerinde adlaştırma yoluyla olaylar ve hareketlerin Şey'leştirilerek soyutlanması beklenmektedir. O halde, Coffin'in (2000) 'sınıf düzeyi arttıkça adlaştırma oranlarının da arttığı' saptaması, Türkiye'de yalnızca Ortaöğretim düzeyinde okutulan tarih metinleri için geçerli görünmektedir.

6.3 Türkçe tarih söyleminde etkinliklerin sınıf düzeylerine göre dağılımı

Çalışmamızın bu bölümünde, tarih teknolojisinin üçüncü bileşeni olan Etkinlikler bileşeni kapsamında incelediğimiz Zaman bildiren ifadelerin Türkçe tarih söyleminde sınıf düzeylerine göre dağılımı Grafik (3) üzerinden açıklanmaya çalışılacaktır:

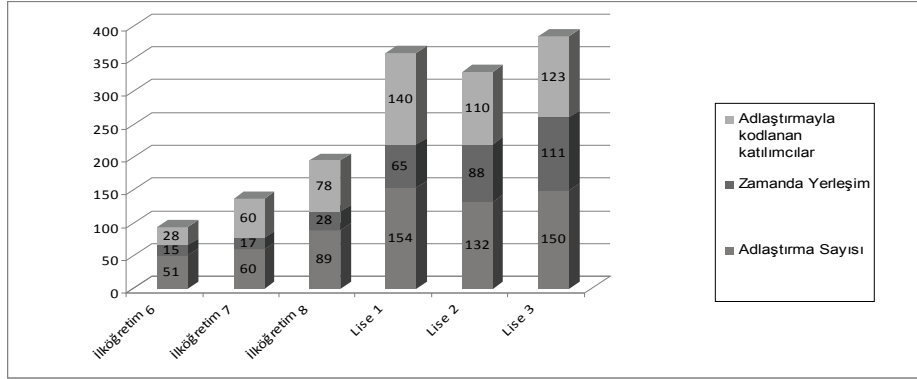
Grafik 3. Türkçe tarih söyleminde zaman bildiren ifadelerin sınıf düzeylerine göre dağılımı

Grafik (3)'teki veriler, örneklemimizi oluşturan tarih metinlerinde saptanan zaman bildiren ifadelerin sınıf düzeylerine göre Zamanda Yerleşim ve Temel Zamansal Diziliş ulamları açısından dağılımını göstermektedir. Bu dağılımı karşılaştırmalı olarak incelediğimizde, İlköğretim 6. sınıfta zamanda yerleşimi kodlayan zaman ifadelerinin oranı, %71,4; İlköğretim 7. sınıfta %73,9; İlköğretim 8. sınıfta ise, %82,3'tür. Ortaöğretim düzeyinde ise, Lise 1. sınıfta okutulan tarih metinlerinde zamanda yerleşimi kodlayan zaman ifadelerinin oranı, % 86,6; Lise 2. sınıfta %87,1 ve Lise 3. sınıfta %91,7'dir. Yani, İlköğretim 6. sınıftan Lise 3. sınıfa doğru gidildikçe, incelenen metinlerde temel zamansal diziliş, yani zamanda sıralılıktan uzaklaşarak, tarihi zamanda donuk bir sahneye dönüştürme sürecine geçildiği görülmektedir. Hatta Ortaöğretim düzeyinde saptanan oranlara karşılaştırılmalı olarak bakıldığında, temel zamansal dizilişin hemen hemen hiç kullanılmadığı göze çarpmaktadır. Bu durumu, tarih söyleminin sözbilimsel kipleri ve sınıf beklentileri açısından yorumladığımızda, İlköğretim düzeyinde temel zamansal dizilişin zamanda yerleşimden daha seyrek görüldüğü saptanmıştır. Bu da, İlköğretim düzeyindeki tarih metinlerinde Zaman ulamı açısından Anlatı sözbilimsel kipinden uzaklaşılmasının beklendiği anlamına gelmektedir. Buna karşın, Ortaöğretim düzeyinde zamanda sıralılıktan kopma ve tarihin zamanda donuk bir sahneye dönüştürülmesi sınıf düzeyleri açısından beklenen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylelikle, örneklemimizi oluşturan ve İlköğretim ve Ortaöğretim düzeyinde okutulan tarih metinlerinde tarih teknolojisinin ilk basamağı olan zamanda sıralılıktan uzaklaşma yönünde bir beklentinin varlığından söz edebiliriz.

Bu aşamada çalışmamızın araştırma sorusu olan "Türkçe tarih metinlerinde yeğlenen sözbilimsel kiplerin dilsel yapılanmalarının sınıf düzeyi beklentilerini ne ölçüde karşılamaktadır?" sorusuna yanıt ararken temel aldığımız ölçütleri bir grafikte birleştirecek olursak aşağıdaki gibi bir görünüş elde ederiz:

Grafik 4. Sınıf düzeylerine göre tarih teknolojisinin belirleyicilerinin dağılımı

Grafik (4)'te daha önceden ölçüt olarak belirlediğimiz tarih teknolojisinin kurgulayan bileşenlerin sınıflara göre dağılımı görülmektedir. Bu grafik dikkatlice incelendiğinde, Türkiye’de İlköğretim ve Ortaöğretim düzeyinde okutulan tarih metninin, Coffin’den (2000, 2004, 2006) alınan Şekil (1)’da verdiğimiz ölçek bağlamında, sınıf beklentileriyle örtüştüğü görülmektedir. Yani, İlköğretim 6. sınıftan Lise 3. sınıfa doğru gidildikçe Eggins, Wignell ve Martin’e (1993) tarih teknolojisinin, yani soyutlama sürecinin göstergeleri olan Adlaştırmalar ile kodlanan katılımcılar, incelenen metinlerde saptanan Adlaştırma oranları ve Zamanda yerleşim düzenli olarak artış sergilemektedir. Bu bulguları, sınıf düzeyi beklentileri açısından değerlendirirsek, Türkiye’de İlköğretim düzeyinde okutulan tarih metnlerinde tarih teknolojisinin katılımcı ve süreç basamakları açısından Anlatı sözbilimsel kipinin dilsel özelliklerinin (insan katılımcılar ve eylemlerle kodlanan somut olaylar gibi) sürdürülmesi yönünde bir beklentinin varlığından söz etmek mümkündür. Etkinlik basamağı açısından ise, çalışmamızın birinci araştırma sorusuna yanıt ararken saptadığımız soyutlamanın ilk olarak kendini Zaman ulamında gösterdiği bulgusu, geçerli görülmektedir. Yani, Türkiye’de İlköğretim düzeyinde okutulan tarih metinlerde zamanda sıralılıktan kopma başlamış ve giderek artan düzeyde zamanda yerleşime doğru bir geçiş gözlemlenmiştir.

Türkiye’de Ortaöğretim düzeyinde okutulan tarih metnlerinde ise, tarih teknolojisinin tüm basamaklarında Savlama sözbilimsel kipinin dilsel özelliklerinin (adlaştırmalarla kodlanan katılımcılar, adlaştırmalarla kodlanan süreçler ve zamanda yerleşim) taşındığı gözlemlenmiştir. Dolayısıyla, sınıf düzeyi açısından beklenen durumun, örneklemimizde yer alan ve Ortaöğretim düzeyinde okutulan tarih metnlerinin Savlama sözbilimsel kipinin dilsel özelliklerini taşımaları olduğunu söyleyebiliriz.

6.4 Değerlendirme

Çalışmamızın araştırma sorusu olan “Türkçe tarih metnlerinde yeğlenen sözbilimsel kiplerin dilsel yapılanmalarının sınıf düzeyi beklentilerini ne ölçüde karşılamaktadır?” sorusunu yanıtlamak için örneklemimizi oluşturan metinlerde saptanan Katılımcı, Süreç ve Etkinlik/Koşul bileşenleri ve bunların sınıf düzeylerine göre dağılımı incelenmiştir. Daha sonra ise, tarih teknolojisinin, yani soyutlama sürecinin, Türkiye’de İlköğretim ve Ortaöğretim düzeyinde okutulan tarih metnlerinde artış artmadığı; buna göre

de sınıf düzeyi beklentilerinin karşılanıp karşılanmadığı sorgulanmıştır. Bu sorgulamadan elde edilen bulgulara göre,

1. Türkiye’de İlköğretim ve Ortaöğretim düzeyinde okutulan tarih metinlerinde alt sınıflardan üst sınıflara doğru gidildikçe, tarih teknolojisinin, yani soyutlama sürecinin arttığı saptanmıştır.
2. Bu bulguya koşut olarak da, Türkiye’de İlköğretim ve Ortaöğretim düzeyinde okutulan tarih metinlerinin Coffin’in (2000, 2004, 2006) belirlediği sınıf beklentilerini (bkz. Şekil 1) karşıladığı saptanmıştır. Buna göre, İlköğretim düzeyinde okutulan tarih metinlerinde tarih teknolojisinin katılımcı ve süreç basamakları açısından Anlatı sözbilimsel kipinin dilsel özelliklerinin (insan katılımcılar ve eylemlerle kodlanan somut olaylar gibi) sürdürülmesi yönünde bir beklentinin varlığından söz etmek mümkündür. Etkinlik basamağı açısından ise, zamanda sıralılıktan kopma başlamış ve giderek artan düzeyde zamanda yerleşime doğru bir geçiş gözlemlenmiştir. Bu da, tarih teknolojisinin gerektirdiği soyutlama sürecinin İlköğretim düzeyinde ilk olarak Etkinlik basamağında kendini göstermeye başladığına işaret etmektedir. Türkiye’de Ortaöğretim düzeyinde okutulan tarih metinlerinde ise, tarih teknolojisinin tüm basamaklarında (katılımcı, süreç ve etkinlik) Savlama sözbilimsel kipinin dilsel özelliklerinin (adlaştırmalarla kodlanan katılımcılar, adlaştırmalarla kodlanan süreçler ve zamanda yerleşim) taşındığı gözlemlenmiştir. Dolayısıyla, sınıf düzeyi açısından beklenen durumun, örneklemimizde yer alan ve Ortaöğretim düzeyinde okutulan tarih metinlerinin Savlama sözbilimsel kipinin dilsel özelliklerini taşımaları olduğunu söyleyebiliriz. Bir başka deyişle, Ortaöğretim düzeyinde okutulan tarih metinlerin öğrencilere “geçmişe ilişkin karşıt görüşlerin akılcı bir sorgulama çerçevesinde değerlendirilmesi” için gerekli eleştirel düşünce yetilerini (tarih okuryazarlığı) kazandırma amacına yönelik olarak düzenlendiğini söyleyebiliriz.

7. Sonuç

Geçişlilik (Halliday, 1985) çözümlemesinde, bütüncedeki metinler, süreçler ve katılımcıların özellikleri bağlamında incelenerek, İlköğretim ve Ortaöğretim düzeyinde okutulan tarih metinlerinde kullanılan sözbilimsel kiplerin işlevinin, ‘tarih bilgisi edindirmek’ mi yoksa ‘tarih okuryazarlığı’ yani ‘savlama yetisini geliştirmek’ mi olduğunun tartışıldığı çalışmamızdan elde edilen bulgular sonucunda Türkiye’de İlköğretim düzeyinde okutulan tarih metinlerinin daha çok öğrencilere tarih alanına özgü içerik bilgisi edindirme işlevini yüklediği, buna karşın Ortaöğretim düzeyinde okutulan tarih metinlerinin yüksek oranda adlaştırma kullanımıyla “geçmişe ilişkin karşıt görüşlerin akılcı bir sorgulama çerçevesinde değerlendirilmesi” için gerekli eleştirel düşünce yetilerini (tarih okuryazarlığı) kazandırmaya yönelik olarak düzenlendiğini söyleyebiliriz.

Kaynakça

- Burke, P. (1991). *New perspectives on historical writing*, Oxford, U.K.: Polity Press.
- Coffin, C. (1997). Constructing and giving value to the past: An investigation into secondary school history. F. Christie ve J.R. Martin (Yay.) *Genre and Institutions: Social processes in the workplace and school* içinde. Norwood, NJ: Ablex.

- Coffin, C. (2000). *History as discourse: Construals of time, cause and appraisal*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. University of New South Wales.
- Coffin, C. (2004). Learning to write history: The role of causality, *Written Communication*, 21, 261–289.
- Coffin, C. (2006). Learning the language of school history: The role of linguistics in mapping the writing demands of the secondary school curriculum, *Journal of Curriculum Studies*, 38(4), 413–29.
- Eggins, S. (1994). *An introduction to systemic functional linguistics*. London: Pinter.
- Eggins, S., Wignell, P. ve Martin, J. R. (1993). The discourse of history: Distancing the recoverable past. M. Ghadessy (Yay.), *Register analysis: Theory and practice* içinde (s. 75-109). London: Pinter.
- Halliday, M.A.K. (1985). *Introduction to functional grammar*. London, U.K.:Edward Arnold.
- Halliday, M.A.K. (1994). *Introduction to functional grammar* (2. baskı). London, U.K.: Edward Arnold.
- Halliday, M.A.K. (1998). Things and Relations: Regrammaticing experience as technical knowledge. J.R. Martin ve R. Veel (Yay.), *Reading science: Critical and functional perspectives on discourses of science* içinde (s. 185-235). London: Routledge.
- Hasan, R. (1996). *Ways of saying: Ways of meaning*. London: Cassell.
- Kolukisa, E.A., Tokcan, H. ve Akbaba, B. (2006). *İlköğretim sosyal bilgiler 6*. Ankara: A Yayınları.
- Koprman, K.Y., Yediyıldız, B., Ercan, H.Y., Ergenç, Ö., Genç, R. ve İzgi, Ö. (2004). *Tarih lise 2*. Ankara: M.E.B Yayınları.
- Maden, M., Kablan, M. ve Sever, A. (2006). *Tarih lise 1*. Ankara: M.E.B. Yayınları.
- Martin, J.R. (1991). Nominalization in science and Humanities: Distilling knowledge and scaffolding text. E. Ventola (Yay.), *Functional and systemic linguistics* içinde (s. 307-337). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Martin, J.R. (1992). *English text: System and structure*. Philadelphia: John Benjamins.
- Martin, J.R. (1999). Mentoring semogenesis: ‘Genre-based’ literacy pedagogy. F. Christie (Yay.), *Pedagogy and the shaping of consciousness: Linguistic and social processes* içinde (s.123-155). London: Continuum.
- Matthiessen, C. (1996). Tense in English seen through systemic-functional theory, M. Berry, C.S. Butler, R.P. Fawcett ve G. Huang (haz.), *Meaning and form: systemic functional interpretations* içinde (s. 431-99). Norwood, NJ: Ablex.
- Mumcu, A. ve Su, M.K. (2004). *Türkiye Cumhuriyeti inkılap tarihi ve Atatürkçülük 11*. Ankara: M.E.B Yayınları.
- Onega, S. ve Landa, J. (1996). Introduction. S. Onega ve J. Landa. (Yay.), *Narratology* içinde. New York ve London, Longman Group Ltd.
- Schleppegrell, M. J. (2004). *The language of schooling: A functional linguistics approach*, Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Polat, M.M., Kaya, N., Koyuncu, M. ve Özcan, A. (2007). *Sosyal bilgiler ilköğretim 7*. Ankara: M.E.B. Yayınları.
- Schleppegrell, M.J. ve Achugar, M. (2003). Learning Language and Learning History: A Functional Linguistics Approach., *TESOL Quarterly*, 12(2), 21-27.
- Yavuz, N. (2007). *Türkiye Cumhuriyeti inkılap tarihi ve Atatürkçülük 8*. Ankara: Prizma Yayıncılık.

Control relations in Turkish infinitival complements

Özge Yücel

Mersin University

1. Introduction

Control has always been acknowledged to exist in non-tensed structures such as infinitives and gerunds which prohibit a local subject in the configuration. Traditionally, control is classified into two groups as Obligatory Control (OC) and Non-obligatory Control (NOC).

Control has been one of the much discussed issues in generative syntax. One of the earliest treatments of control starts with Rosenbaum¹ (1967) and Postal (1974) in Transformational Grammar, where finite and non-finite structures are derived from the same Deep Structure through the application of different transformations. The early approaches well differentiate between Raising (Raising-to-Subject and Raising-to-Object) and control structures (subject control and object control). In Government and Binding (GB) Theory² (Chomsky, 1980, 1986, 1993a), Raising-to-Object constructions come to be analyzed as Exceptional Case Marking (ECM). Also, the covert subject of the embedded infinitival complement is tagged as PRO. GB utilizes Control Theory along with some other supplementary modules such as government, binding, Case, and theta theory to designate the distribution and interpretation of PRO. In the aftermath of GB, with the introduction of the Minimalist Program (Chomsky 1993b, 1995), the phenomenon of Raising revives, and both Raising and Control structures are evaluated as cases of movement derived by Move and Merge operations eliminating most of the modules in GB. Later, Hornstein (1999, 2001) and Boeckx and Hornstein (2003, 2004, 2006) tailor the Minimalist Program a bit more and propose Movement Theory of Control (MTC)³, getting rid of Control Theory and even PRO whereby making the program more minimal than ever.

Be that as it may, mainstream syntax is not without its shortcomings. Especially movement based approaches are criticized by Landau (1999, 2003, 2007), which adopt an Agree-based analysis following Chomskyan tradition of Government and Binding. Rooryck (2007) also provides evidence against movement based theory taking semantic restrictions into account with particular attention to event structure. Another approach that favors semantic account for control is that of Culicover and Jackendoff's (2001, 2003, 2005, 2006).

In this paper, first, we aim to provide an extensive classification of control relations in Turkish following Culicover and Jackendoff's Unique Control of Actional Complements (UCAC) Hypothesis. In addition to the core class of OC, we lay out distinctive classes of control focusing on the relations among the classes. We underline that control cannot be analyzed solely on the basis of a configurationally determined approach since the same syntactic structure can lead to different control types, and the same control type can be deduced from different syntactic structures. Thus, control type is appointed by the lexical

decomposition of the matrix predicate. Second, we try to solve the problem of controller choice, that is, how to determine the controller in the existence of more than one potential argument to serve as the controller. We suggest that both complement and controller choice can be determined via a semantic selection considering the interaction between verb meaning and the meaning of the complement.

2. Control Types in Turkish⁴

Classically, OC includes the cases of subject and object control while non-obligatory control includes the cases of arbitrary control and long-distance control (“super-equi” or “remote control” in early literature). More recently, a more detailed categorisation is offered by Landau (1999), where Partial Control (PC) is introduced, and split and implicit control relations are investigated in detail. The most exhaustive categorisation provided in literature, however, seems to be the one proposed by Culicover and Jackendoff (2003, 2005, 2006). Our observation on Turkish control structures show that all the control relations outlined by both Landau and Culicover and Jackendoff are applicable for Turkish data. Thus, we adopt Culicover and Jackendoff’s categorization along with an addition of PC⁵ from Landau (1999):

Table 1. Control Types

NON-OBLIGATORY CONTROL		OBLIGATORY CONTROL	
Free Control	Nearly-Free Control	Unique Control	Partial Control
– Subject/object Control	– Subject/object Control	– Subject Control	– Subject + an NP outside the clause
– Long –Distance Control		– Object Control	
– Split control	– Split Control		
– Arbitrary Control	– Arbitrary Control		
– Discourse Control			
– Speaker/hearer Control			
– Speaker + an NP in the sentence			

2.1 Free Control

Free control is a configuration in which the range of possible controllers includes (i) any NP in the sentence or surrounding discourse plus the speaker and the hearer (ii) the possibility of split antecedents (iii) the possibility of a generic controller (Culicover and Jackendoff, 2006, p. 138). Free control is most frequently observed in subject complement position⁶ as the below examples also suggest. Sentence (1) exhibits four out of eight control relations of free control:

- (1) Suzan_i [[Can ile dans _{i/j+i/j/gen}et-mek] Ali-yi_j kızdır-ır] diye düşün-üyor.
 with dance LV-INF Ali-ACC anger-AORIST diye think-PROG3SG
 ‘Suzan_i thinks that _{i/j+i/j/gen}dancing with Can angers Ali.’

- i. The sentence exhibits long distance control when the matrix subject is considered to be co-referent with the complement VP in the lower clause, so in long distance control, the controller and the infinitive are not clause mates.
- ii. The sentence exhibits object control when the matrix object is considered to be co-referent with the complement VP.
- iii. The sentence exhibits split control when the matrix subject and object are jointly considered to be co-referent with the complement VP.
- iv. The sentence exhibits arbitrary control when there is no controller that can be considered to be co-referent with the complement VP.

Implicit reading is also possible in free control as sentence (2) exemplifies. In this sentence, there is no antecedent to control the complement VP. Rather, the controller is read off from the context and this is called discourse (implicit) control as the argument embedded in the subject NP of the matrix clause in the preceding clause serves as the controller:

- (2) Terim_i-in_i baş-ı dert-te. [Hakan Şükür-ü takım-dan ıat-mak]
 -GEN head-ACC trouble-LOC -ACC team-ABL fire-INF
 skandal-a yol aç-acak.
 scandal-DAT way open-FUT3SG
 'Terim_i is in trouble. ıFiring Hakan Şükür is going to cause a scandal.'

In (3), the complement VP is controlled by speaker and/or hearer as the reflexive pronouns *myself/yourself* also suggest, and this is called speaker/hearer control:

- (3) [Kendimi/kendini güdüle-me-mek] süreç-i zedele-yecek
 myself-yourself motivate-NEG-INF process-ACC harm-FUT3SG
 'Demotivating myself/yourself will harm the process.'

Finally, in (4), controllers are the speaker and the object NP of the matrix clause:

- (4) [Kendimiz-i herkes-in için-de rezil et-mek] Can-ı çıldırt-abilir.
 Ourselves-ACC everybody-GEN in-DAT humiliate-INF -ACC drive.crazy-MOOD
 'It might drive Can crazy to humiliate ourselves (Can and me) in front of everyone.'

2.2 Nearly-Free Control

Subject/object control, split control, and arbitrary control are applicable to nearly-free control as is seen in (5), while other options that are possible with free control are not available:

- (5) Can_i Suzan-a_j [kendine_{i/j/gen}/kendilerine_{i+j} iyi i/j/i+j/gen bak-mak]-tan
 -DAT oneself_{i/j/gen}/themselves_{i+j} well take.care-INF-ABL
 bahsed-iyor.
 talk.about-PROG-3SG
 'Can_i is talking to Suzan_j about i/j/i+j/gen taking care of himself/ herself/ oneself/ themselves.'

(6) *Discourse (Implicit) Control*

*Fatih Terim-in_i baş-ı dert-te. Suzan Can-a [Hakan Şükür-ü
 -GEN head-ACC trouble-LOC -DAT -ACC
 takım-dan ıat-mak]-tan bahset-ti.
 team-ABL fire-INF-ABL talk about-PAST3SG
 ‘*Fatih Terim_i is in a trouble. Suzan talked to Can about firing Hakan Şükür.’

(7) *Control by the speaker and/or hearer*

*Can Suzan-a [kendim-e/kendi-ne iyi bakmak]-tan bahset-ti.
 -DAT myself-DAT/yourself-DAT well take.care-INF-ABL talk.about-PAST
 ‘*Can talked to Suzan about taking better care of myself/yourself.’

Öner- ‘suggest’, *davet et-* ‘invite’, and *tartış-* ‘negotiate’ are other control verbs in Turkish that comply with nearly-free control.

Following Erguvanlı Taylan (1996), Slodowicz (2007) defines the control relationship revealed by *öner-* ‘suggest’ as *variable* control, and adds two control verbs to the same classification: *tehdit et-* ‘threaten’ and *teklif et-* ‘propose’. However, it is not possible to categorize these three verbs in the same group since, first of all, unlike *öner-* ‘suggest’, *tehdit et-* ‘threaten’ is not possible with object control, split control, or arbitrary control contrary to what Slodowicz (2007, pp. 145-146) claims in the below examples:

- (8) a. _i Sen-i_j [_i iş-in-i el-in-den al-mak]-la tehdit edi-yor.
 2SG-ACC work-2SG.P-ACC hand-2SG.P-ABL take-INF-COM threat LV-PROG3SG
 ‘She/he is threatening you that she will take away your job.’
 b. _i Sen-i_j [_j ev-de kal-mak]-la tehdit edi-yor.
 2SG-ACC house-LOC stay-INF-COM threat.LV-PROG.3SG
 ‘She/he is threatening you that you will stay at home.’

While we consider (a) to be a good representative of subject control, we think sentence (b) is not a well-formed sentence in Turkish, and, that’s why, we conclude *tehdit et-* ‘threaten’ is nearer to unique control end on the continuum since it is compatible with subject control and split control only.

As for *teklif et-* ‘propose’, we consider it to be an irregular control verb whose scope is broader than unique control but narrower than nearly-free control in that it is compatible with subject and split control while it is not possible with object or arbitrary control as can be observed in the below examples also.

(9) *Subject and split control with teklif et- (propose)*

- a. Can_i Ali-ye_j [ona yardım ıet-me]-yi teklif et-ti *subject control*
 -DAT him help LV-INF-ACC propose-PAST3SG
 ‘Can proposed Ali to help him.’
 b. Can_i Ali-ye_j [sınav-a birlikte ııjalış-ma]-yı teklif et-ti *split control*
 -DAT exam-DAT together study-INF-ACC propose-PAST3SG
 ‘Can proposed Ali to study together for the exam’

- c. Can_i Ali-ye_j [sınav-a sıkı *_jçalış-ma]-y₁ teklif et-ti *object control
 -DAT exam-DAT hard study-INF-ACC propose-PAST3SG
 ‘Can proposed Ali to study hard for the exam.’
- d. Diş hekimleri [Oral-b *_{gen}kullan-ma]-y₁ teklif et-ti *arbitrary control
 Dentists Oral-b use-INF-ACC propose-PAST3SG
 ‘Dentists proposed using Oral-b.’

Similarly, *tavsiye et-* ‘recommend’ is another irregular control verb, but it behaves differently from *teklif et-* ‘propose’ in that it is compatible with object control and arbitrary control, whereas it is not possible with subject or split control:

(10) *Object control and arbitrary control with tavsiye et- (recommend)*

- a. Can_i Ali-ye [sınav-a *_i/j/*_{i+j} çalış-ma]-y₁ tavsiye et-ti object control
 -DAT exam-DAT study-INF-ACC recommend-PAST3SG
 ‘Can recommended Ali that he should study for the exam.’
- b. Diş hekimleri [Oral-b *_{gen}kullan-ma]-y₁ tavsiye et-ti arbitrary control
 Dentists Oral-b use-INF-ACC recommend-PAST3SG
 ‘Dentists recommended using Oral-b.’

These examples all show that control verbs *teklif et-* ‘propose’ and *tavsiye et-* ‘recommend’ are in a kind of complementary distribution. While the former is a subject and split control verb, the latter is an object and arbitrary control verb. Below chart well outlines these irregular control relations in Turkish.

Table 2. Exceptional Control Verbs in Turkish

VERB	Subject Control	Object Control	Split Control	Arbitrary Control
bahset-	√	√	√	√
tartış-	√	√	√	√
öner-	√	√	√	√
davet et-	√	√	√	√
tavsiye et-	X	√	X	√
destekle	X	√	X	√
teklif et-	√	X	√	X
tehdit et-	√	X	√	X

As is clear, there is not a clear-cut boundary among the control verbs of Turkish mentioned in this section. Verbs such as *bahset-* ‘talk about’, *öner-* ‘suggest’, and *davet et-* ‘invite’ are in harmony with the classification offered by Culicover and Jackendoff. However, some control verbs in Turkish comply neither with the classical control verb categorization nor with the latest categorization offered by Culicover and Jackendoff. For example, verbs such as *teklif et-* ‘propose’ and *tavsiye et-* ‘recommend’ do not satisfy any classification in literature.

2.3 Unique Control

The most restricted form of control is unique control which appears in many object complements and in adjunct clauses. In unique control, there are two possible targets of control in the matrix clause, but only one of them can serve as the controller. For example, object control reading is impossible with sentence (11), and similarly subject control reading is impossible with sentence (12).

(11) Subject Control

Suzan_i Can-a_j [sınav-a_i gir-me]-ye söz ver-di.
 -DAT exam-DAT enter-INF-DAT promise give-PAST3SG
 ‘Suzan_i promised Can_j to _{i/*j}take the exam.’

(12) Object Control

Suzan_i Can-a_j [sınav-a_j gir-me]-ye izin ver-di.
 -DAT exam-DAT enter-INF-DAT permission give-PAST3SG
 ‘Suzan_i allowed Can_j to _{j/*i}take the exam.’

According to UCAC Hypothesis, the criterion that separates unique control from other control types is that sentences that exhibit unique control select voluntary actional complements only. On the other hand, free control and nearly-free control verbs comply with complements of any state or event (Culicover and Jackendoff, 2003, 2005, 2006). That the basic semantic predicate *zorla*- ‘force’ cannot occur with situational complement *uzun ol*- ‘be tall’ proves *zorla*- ‘force’ is a unique control predicate. Also, as the following configuration suggests *zorla*- ‘force’ is an object control verb; thus, it cannot assign subject control, split control, arbitrary control, etc.

(13) *Zorla*- (force) as a unique control verb:

Can_i Suzan-ı_j [Ali ile dans _{j/*i/*i+j/*gen}et-me/*uzun olma]-ye/ya zorla-dı.
 -ACC with dance LV-INF-/tall be-INF-DAT force-PAST3SG
 ‘Can_i forced Suzan_j to _{j/*i/*i+j/*gen}dance with Ali.’

On the other hand, *bahset*- ‘to talk about’, which is a nearly-free control verb can occur with situational complements. As sentence (31) proves, it can assign subject control, object control, split control, and arbitrary control.

(14) *Bahset*- (talk about) as a nearly-free control verb

Can Suzan-a Ali ile dans et-mek-ten/uzun ol-mak-tan bahset-ti.
 -DAT with dance LV-INF-ABL/tall be-INF-ABL talk.about-PAST3SG
 ‘Can_i talked to Suzan_j about _{j/i/i+j/gen}dancing with Ali/being tall.’

Below, we provide OC verbs in Turkish:

Subject Control Verbs

Unique Control Verbs:

başar- ‘succeed’, *başarısız ol*- ‘fail’, *başla*- ‘start’, *becer*- ‘manage’, *bitir*- ‘finish’, *boşla*- ‘ignore’, *çabala*- ‘endeavour’, *çalış*- ‘work’, *dene*- ‘try’, *devam et*- ‘continue’, *durdur*-

‘stop’, *hak et-* ‘deserve’, *hallet-* ‘solve, resolve’, *hatırla-* ‘remember’, *ihmal et-* ‘neglect’, *kalkış-* ‘attempt’, *öğren-* ‘learn’, *uğraş-* ‘deal with’, *unut-* ‘forget’, *yemin et-* ‘swear, vow’, *yeniden başla-* ‘restart’

Partial Control Verbs:

aklına koy- ‘resolve’, *arzula-* ‘desire’, *bekle-* ‘wait, expect’, *bık-* ‘be fed up with’, *bırak-* ‘quit, leave’, *can at-* ‘long for’, *cesaret et-* ‘dare’, *çekin-* ‘abstain’, *dile-* ‘wish’, *düşün-* ‘think’, *gönüllü ol-* ‘volunteer’, *hak et-* ‘deserve’, *hazır ol-* ‘be ready’, *hoşlan-* ‘like’, *ısrar et-* ‘insist’, *ihtiyaç duy-* ‘need’, *ikna ol-* ‘be persuaded, convinced’, *iste-* ‘want’, *istekli ol-* ‘be willing’, *kabul et-* ‘accept’, *kaç-* ‘avoid’, *kaçın-* ‘abstain’, *karar ver-* ‘decide’, *karşı çık-* ‘object’, *kasdet-* ‘mean’, *kes-* ‘stop’, *kork-* ‘be afraid’, *mahrum ol-* ‘to be deprived of’, *mecbur ol-* ‘be obliged to’, *men ol-* ‘be prevented’, *murad et-* ‘want’, *nefret et-* ‘hate’, *niyet et-* ‘intend’, *pişmanlık duy-* ‘regret’, *planla-* ‘plan’, *razı ol-* ‘comply’, *reddet-* ‘refuse’, *rıza göster-* ‘resolve’, *rica et-* ‘ask’, *sakın-* ‘avoid’, *seç-* ‘choose’, *sıkıl-* ‘be bored’, *söz ver-* ‘promise’, *taahhüt et-* ‘pledge’, *talep et-* ‘demand’, *talib ol-* ‘to put oneself in for’, *tasarla-* ‘plan’, *temenni et-* ‘wish’, *tenezzül et-* ‘condescend’, *tercih et-* ‘prefer’, *ümit et-* ‘hope’, *vazgeç-* ‘abandon’, *zahmet et-* ‘bother’, *zorunda ol/kal-* ‘have to’

Object Control Verbs

alı koy- ‘hinder’, *buyur-* ‘order’, *emret-* ‘order’, *hatırlat-* ‘remind’, *ikna et-* ‘persuade’, *izin ver-* ‘give permission’, *kurtar-* ‘save’, *mahrum et-* ‘deprive’, *mecbur et-* ‘compel’, *men et-* ‘prevent’, *müsaade et-* ‘permit’, *öğret-* ‘teach’, *razı et-* ‘persuade’, *suçla-* ‘blame’, *tembih et-* ‘warn’, *teşvik et-* ‘prompt’, *yasakla-* ‘forbid’, *zorla-* ‘force’

All the control verbs that trigger Object Control seem to be implicative (to borrow Landau’s (1999) terminology). There are few control verbs in Turkish that trigger subject control across an object. These are desiderative verbs such as *söz ver-* ‘promise’ and *taahhüt et-* ‘pledge’. Desiderative verbs have to be controlled by the matrix subject, whether partially or uniquely.

On the other hand, in the existence of an object in the matrix clause, certain desideratives (along with a number of implicatives) could exhibit split control, which we normally classify under Nearly-Free Control. The OC predicates below can exhibit split control as the tests with *each other* and *together* also prove:

- (15) Ali_i ben-i_j [birbirimizi_{i+j} gör-me-ye] ikna- mecbur- razı-
 1SG-ACC each other see-INF-DAT persuasion obligation content
 teşvik et-ti/zorla-dı
 encouragement LV-PAST3SG/force-PAST3SG
 ‘Ali persuaded/obliged/convinced/forced me to see each other.’

Below are some OC verbs that are compatible with split control.

Table 3. OC Verbs with Split Control

hatırlat- ‘remind’	(UC)	implicative	razı et- ‘persuade’	(UC)	implicative
ısrar et- ‘insist’	(PC)	desiderative	rica et- ‘ask’	(PC)	desiderative
ikna et- ‘persuade’	(UC)	implicative	söz ver- ‘promise’	(PC)	desiderative
iste- ‘want’	(PC)	desiderative	taahhüt et- ‘pledge’	(PC)	desiderative
mahrum et-	(UC)	implicative	talep et- ‘demand’	(PC)	desiderative
mecbur et- ‘compel’	(UC)	implicative	teşvik et- ‘prompt’	(UC)	implicative
öğret- ‘teach’	(UC)	implicative	zorla- ‘force’	(UC)	implicative

3. Conclusion

This paper investigates control types in Turkish to highlight the irregularities in the distribution of control verbs. The distribution of Turkish control verbs shows that control relations cannot be examined under a configurationally determined approach per se. Rather, pragmatic (especially in cases of NOC) and lexical constraints should also be considered in order to provide an exhaustive analysis. In this connection, the data provided by Turkish illustrate how lexical specifications of matrix verbs reflect onto the complement and the controller choice.

Notes

- 1 Rosenbaum (1967) observes control relations change as the matrix verb changes from intransitive to transitive. When the matrix verb is intransitive, subject control is triggered; however, when the matrix verb is transitive, object control is triggered. This is called as Minimal Distance Principle (MDP) by Rosenbaum and is later revised as Minimal Link Condition by Hornstein (1999) in the Minimalist Program. Turkish data partially support this principle. There are some pairs in Turkish that comply with this rule such as *ikna et-* ‘to persuade’ / *ikna ol-* ‘to comply’, *men et-* ‘forbid’ / *men ol-* ‘to be forbidden’, *sevk et-* ‘compel’ / *sevk ol-* ‘to be compelled’, *zorunda bırak-* ‘to force’ / *zorunda ol/kal-* ‘to be forced’, *razı et-* ‘make sb. give consent’ / *razı ol-* ‘consent’. However, further data in Turkish refute MDP; there are some verbs such as *söz ver-* ‘promise’ that generate subject control across an object as will be underlined in the sections to follow.
- 2 GB supports that PRO and its controller have a c-commanding relation. Nevertheless, this is not the case with the following examples: [*Çok para [kaybet-mek] Ali-nin can-ı-nı sık-tı* (meaning ‘It spoilt Can’s_i mood to lose a lot of money.’) versus [*Çok para [kaybet-mek] Ali-nin eş-i-ni üzdü* (meaning ‘It upset Can’s wife_i to lose a lot of money.’). In the latter example, the controller is embedded in an argument.
- 3 MTC falls short to explain NOC cases and also Partial Control since in such cases the shareholders as controller are to be searched outside the clause.
- 4 In Turkish, there has been a debate over the classification of subordinate inflections. To mention some, Underhill (1976) considers *-mE* gerundive and *-mEK* infinitival, whereas Kural (1998, 2007), Özsoy (1988), and Slodowicz (2007) acknowledge both *-mE* and *-mEK* as infinitive markers. In the present study, we do not dwell on the difference between the two markers. We simply consider *-mE* structures to be infinitival whenever they exhibit the properties of [-tense], [-agr].
- 5 Since PC is too broad a topic to be covered in this paper, we do not dwell on its complications for now. The number of control verbs to be classified under PC is much higher than the number of unique control verbs. PC occurs when the infinitival complement is understood to be controlled by the matrix subject plus a D/NP outside the clause. Consider the following as an example of PC: *Ali_i [yarın erkenden _{i+1} buluş-ma]-ya razı ol-du* (meaning ‘Ali agreed to meet early in the morning tomorrow.’).

- 6 According to Manzini (1983), sentential subjects cannot exhibit obligatory control. Turkish partially complies with this proposal since free control cases are observed only in infinitive sentential subjects in Turkish. However, not all of the sentential complements are cases of free control. That is, infinitive sentential complements can also reveal obligatory control in Turkish. The reader is to refer to Erguvanlı Taylan (1996), Sezer (1986), Slodowicz (2007) for such cases.

References

- Boeckx, C., & Hornstein, N. (2003). Reply to 'Control is not movement.' *Linguistic Inquiry*, 34, 269–280.
- Boeckx, C., & Hornstein, N. (2004). Movement under control. *Linguistic Inquiry*, 35, 431–452.
- Boeckx, C., & Hornstein, N. (2006). The virtues of control as movement. *Syntax*, 9, 8–20.
- Chomsky, N. (1980). On binding. *Linguistic Inquiry*, 11, 1–47.
- Chomsky, N. (1986). *Knowledge of language: Its nature, origin, and use*. New York: Praeger.
- Chomsky, N. (1993a). *Lectures on government and binding: The Pisa lectures*. New York: Mouton de Gruyter.
- Chomsky, N. (1993b). A minimalist program for linguistic theory. In K. Hale, & S. J. Keyser (Eds.), *The view from building 20: In honor of Sylvain Bromberger* (pp. 1–52). Cambridge: MIT.
- Chomsky, N. (1995). *The minimalist program*. Cambridge: MIT.
- Culicover, P. W., & Jackendoff, R. (2001). Control is not movement. *Linguistic Inquiry*, 32, 493–512.
- Culicover, P. W., & Jackendoff, R. (2005). *Simpler syntax*. New York: OUP.
- Culicover, P. W., & Jackendoff, R. (2006). Turn over control to the semantics! *Syntax*, 9, 131–152.
- Erguvanlı Taylan, E. (1996). Aspects of control in Turkish. In B. Rona (Ed.), *Current issues in Turkish linguistics: Proceedings of the 5th ICTL* (pp. 46–60). Ankara: Hitit.
- Hornstein, N. (1999). Movement and control. *Linguistic Inquiry*, 30, 69–96.
- Hornstein, N. (2001). *Move! : A minimalist theory of construal*. Oxford: Blackwell.
- Jackendoff, R., & Culicover, P. W. (2003). The semantic basis of control in English. *Language*, 79, 517–556.
- Kural, M. (1998). Subordinate Infs and comp in Turkish. In L. Johanson (Ed.), *The Mainz meeting: Proceedings of the 7th ICTL* (pp. 404–421). Wiesbaden: Harrassowitz.
- Kural, M. (2007). V-to (-I-to) -C in Turkish. Retrived May 18, 2007, from www.humnet.ucla.edu/humnet/linguistics/people/grads/kural/v-to-c.doc
- Landau, I. (1999). *Elements of control*. PhD. Dissertation. Cambridge: MIT.
- Landau, I. (2003). Movement out of control. *Linguistic Inquiry*, 34, 471–498.
- Landau, I. (2007). Movement resistant aspects of control. In W. D. Davies, & S. Dubinsky (Eds.), *New horizons in the analysis of control and raising* (pp. 293–325). Dordrecht, The Netherlands: Springer.
- Manzini, R. M. (1983). On control and control theory. *Linguistic Inquiry*, 14, 421–446.
- Özsoy, S. (1988). On complementation in Turkish: Possessed impersonal infinitives. In S. Koç (Ed.), *Studies on Turkish linguistics: Proceedings of the 4th ICTL* (pp. 299–311). Ankara: METU.
- Postal, P. (1974). *On raising: One rule of English and its theoretical implications*. Cambridge, MA: MIT.
- Rooryck, J. (2007). Control via Selection. In W. D. Davies, & S. Dubinsky (Eds.), *New horizons in the analysis of control and raising* (pp. 281–292). Dordrecht, The Netherlands: Springer.
- Sezer, E. (1986). The unmarked sentential subject constraint in Turkish. In D. Slobin, & K. Zimmer (Eds.), *Studies in Turkish linguistics* (pp. 123–135). Amsterdam: John Benjamins.
- Slodowicz, S. (2007). Complement control in Turkish. In B. Stiebels (Ed.), *Zas papers in linguistics* 47 (pp. 125–157). Retrieved September 10, 2007, from http://www.zas.gwz-berlin.de/papers/zaspil/articles/zp47/zaspapers47_slodowicz.pdf
- Underhill, R. (1976). *Turkish grammar*. Mass., Cambridge: MIT.